

Taliban: Afgan Savaş Ağalarının Hikayesi*

RASHID, A. (2001).

Taliban: Afgan Savaş Ağalarının Hikayesi,
Pan MacMillan.

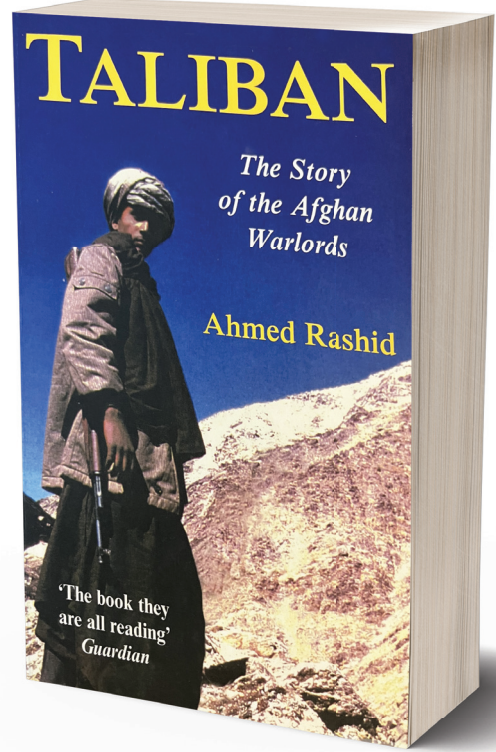

AMIT KUMAR**

Birla Teknoloji ve Bilim Enstitüsü, Pilani, Hindistan

DR. VEENA RAMACHANDRAN***

Birla Teknoloji ve Bilim Enstitüsü, Pilani, Hindistan

TALIBAN: THE STORY OF THE AFGHAN Warlords (Taliban: Afgan Savaş Ağalarının Öyküsü), Afganistan'da Taliban hareketinin yükselişini, ülke ve bölge üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde inceliyor. Ahmed Rashid tarafından kaleme alınan kitap, Taliban'ın gelişimine katkıda bulunan tarihi, siyasi ve kültürel nedenleri ve Taliban'ın iktidara gelmesinden sonra meydana gelen olayları ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Kitap 11 Eylül sal-

dırılarında sonra tanınırlık kazanmıştır. Guardian'da yayınlanan ve Tony Blair'in Taliban sonrası Afganistan'a ilişkin planlarının büyük ölçüde bu kitaptan esinlendiğini iddia eden bir makaleden kitabın önemi anlaşılabilir. Birleşik Krallık Başbakanlığı İletişim ve Strateji Direktörü Alastair Campbell ve Başbakanın Özel Asistanı Anji Hunter'a da Afganistan'a bir sefer planlamadan önce bu kitabı okumaları tavsiye edilmiştir.

* Metin BRIQ tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir.

** Amit Kumar, Birla Teknoloji ve Bilim Enstitüsü, Pilani, Hindistan'da doktora adaydır.

*** Dr. Veena Ramachandran, Birla Teknoloji ve Bilim Enstitüsü, Pilani, Hindistan'da Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır. Kendisi Amit Kumar'ın doktora danışmanıdır.

Kitap ilk olarak 2001 yılında yayınlanmış olmasına rağmen, Taliban'ın kökenleri ve ideolojisi hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Kitap, grubun köklerini inceleyerek okuyucuların Taliban'ın yıllar boyunca, hatta ilk yayın tarihinden sonra bile, etkisini ve direncini sürdürmesini sağlayan faktörleri kavramasına yardımcı oluyor. Afgan savaş ağaları, bölgesel güçler ve uluslararası aktörler arasındaki karmaşık ilişkileri inceleyen kitabın bu bağlamı, Afganistan'da devam eden çatışmayı ve sonuçlarını anlamak için çok önemlidir.

Rashid'in Taliban'ın ortaya çıkışını bölgenin ve dünyanın daha geniş bağlamıyla ilişkilendirme yeteneği, kitabın güçlü noktalarından biridir.

Taliban: The Story of the Afghan Warlords gibi kitapların incelenmesinin önemi, kamusal tartışmalara ve farkındalığa katkıda bulunabilmelerinde yatmaktadır. İncelemeler kitabın içeriğini değerlendirerek potansiyel okuyucuların kitabın değerini ve alaka düzeyini belirlemelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca incelemeler, kitabın ele aldığı konular etrafında karşılıklı fikir alışverişini ve tartışmaları kolaylaştırarak Taliban'ın başlangıcından bu yana daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır.

Kitabın giriş bölümünde, Taliban başlangıçta Kandahar'ın güney bölgesinde küçük bir grup din öğrencisi olarak tanımlanıyor. Rashid, Taliban'ın ilk başlarda yıllarca süren iç çatışmalarla harap olmuş bir ulusu istikrara kavuşturacak olumlu bir güç olarak görüldüğünü anlatıyor. Ancak Taliban güçlendikçe amaçlarının çok daha kötü olduğu ve zalim rejimlerinin sadece Afganistan için değil tüm bölgenin istikrarı için bir tehdit oluşturduğu ortaya çıktı. Rashid her vilayetteki olayları canlı bir şekilde anlatıyor. Taliban'ın Kandahar'da hâkimiyetini sağlamlaştırmasından başlayıp 1995'te Herat'ın, 1996'da Kabil'in, 1997'de Mezar-ı Şerif'in ve son olarak 1998-1999'da Bamiyan'ı ele geçirmesiyle devam eden gelişmeleri titizlikle ele alıyor.

Rashid'in Taliban'ın ortaya çıkışını bölgenin ve dünyanın daha geniş bağlamıyla ilişkilendirme yeteneği, kitabın güçlü noktalarından biridir. Rashid, Ortadoğu'da süregelen çatışmaların Taliban'ın inanç ve stratejilerini nasıl etkilediğini ve Pakistan gibi yakın ülkelerden gelen yardımların Taliban'ın güç kazanmasına nasıl yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Pakistan, Taliban tarafından uygulanan İslam teolojisini büyük ölçüde etkilemiştir. Taliban İslam'ın aşırı bir versiyonunu uygulasa da Peştun kabile değerleri açıkça mevcuttur. Afgan mültecilerin Pakistan'da Cemaat-i Ulema-i İslam tarafından yönetilen medreselere entegre edilmesi, İslami ilkeler ile Peştun aşiret inançlarının bu şekilde harmanlanmasına farklı bir boyut kazandırmıştır.

Sonuç olarak, ne modern Deobandi Şeyhleri ne de günlük Afgan kırsal yaşamının pratik gelenekleri Taliban'ın İslam'ını desteklemektedir. Bu da Taliban'ın kadınları sokak ortasında dövme ve zina yaptıkları için taşıyarak öldürmek gibi artık hayal bile edilemeyen eylemleri nasıl gerçekleştirebildiğini açıklığa kavuşturuyor. Rashid, Taliban hükümetinin kadın haklarına yönelik yaygın baskıları, tecavüz, çocuk kaçırma ve kaybetme gibi insanlığa karşı işlediği sayısız suçu gündeme getirmekten de geri durmuyor. Devamında eroinin Taliban'ın ekonomisini geçici olarak desteklese de sonunda vatandaşlarını nasıl öldürdüğünü ve Afgan kültüründe uyuşturucu bağımlılığına neden olduğunu açıklıyor.

Rashid ayrıca uluslararası toplumun, özellikle de ABD ve müttefiklerinin Taliban'ın oluşumunda ve sonrasında yaşanan olaylarda oynadıkları rolü kapsamlı bir şekilde anlatıyor. Rashid, Taliban'ın askeri ve siyasi yapısını gizemli ve esrarengiz olarak tanımlıyor. Ona göre karar alma süreci son derece gizlidir. Ayrıca Taliban'ın dış ilişkiler ve ticaret konusundaki az bilgisinin UNOCAL ve Delta Oil gibi önemli petrol şirketleriyle anlaşmaya varmalarını nasıl imkânsız hale getirdiğinden bahsediyor. Gelişmiş güvenlik altyapısı için birleşik bir askeri organizasyonun olmaması, petrol ve gaz boru hatlarının inşa edilmesi olasılığını daha da azaltmıştı.

Rashid'in Taliban, El-Kaide ve diğer küresel aşırılık yanlısı örgütler arasındaki bağlantıları incelemesi kitabın en dikkat çekici özelliklerinden biridir. Kitapta, Taliban'ın bu örgütlerle olan güçlü ilişkilerinin onu nasıl

uluslararası toplumun hedefi haline getirdiğini ve bu örgütlere devam eden desteğinin onu nasıl dünya güvenliği için bir tehlike haline getirdiği sergilenmektedir. Ayrıca Taliban'ın tekil bir örgüt olmadığını, liderlerinin ve katılımcılarının farklı bakış açılarına sahip heterojen bir yapı olduğu da açıkça ortaya konmaktadır.

Bu kitap, ABD'nin Afgan topraklarından askerlerini çekmesi ve Taliban'ın Ağustos 2021'de Kabil'i yeniden ele geçirmesinin ardından, Taliban'ı çevreleyen mevcut olayları ve meşruiyet sorunuyla başa çıkma stratejisini, Eylül 1996'daki ilk yükselişi ve Kabil'i fethiyle karşılaştırmak açısından çok önemlidir. Bugün Afganistan 20 yıl önce durduğu yerde duruyor. Ancak bu kez Afgan yönetiminin pek çok açıdan öncekinden farklı olduğu görülüyor. Bu kitap Taliban'ı çevreleyen olaylara hayat veriyor.

Afganistan şimdi 20 yıl önce durduğu yere geri dönmüştür. Bununla birlikte, Taliban'ın bir hükümeti yönetmenin birçok boyutunda önemli ölçüde değiştiği görülüyor. Taliban'ı çevreleyen olaylar bu romanda hayat buluyor.

Rashid, anlaşılır, özlü ve ilgi çekici bir üslupla yazıyor ve analizleri zekice ve üzerinde düşünmeyi teşvik ediyor. Taliban'ın iktidara gelişini çevreleyen koşulları, Afganistan'daki kısa süreli yönetimini ve bölge üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde anlatan kitap, bu karmaşık ve zorlu meseleyi daha iyi anlamak için paha biçilmez bir kaynak. Bu kitap, ister öğrenci, ister profesyonel, isterse de genel okuyucu olsun, bu önemli sorunla ilgilenen herkes için okunması gereken bir eserdir. 🌸